

dr hab. Michał Mazurkiewicz, prof. AM
Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego
w Katowicach
Dziedzina: Sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna: Instrumentalistyka

Katowice; 20 listopada 2019

Zleceniodawca opinii:

Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi. Zlecenie podjęte na podstawie Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi nr 34/III/2014/2015 z dnia 1 lipca 2015 roku o wszczęciu przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka na wniosek mgr. Dariusza Sprawki oraz Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi nr 37/III/2014/2015 z dnia 1 lipca 2015 roku w sprawie wyznaczenia recenzenta w przewodzie doktorskim w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka na wniosek mgr. Dariusza Sprawki, podjętymi zgodnie z przepisami prawa (art. 11,14 oraz 20 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jednolity, Dz. U. nr 65, poz. 595 wraz ze zmianami Dz. U. nr 164, poz. 1365 z 2005 roku, Dz. U. nr 84, poz. 455 z 2011 roku, Dz. U. z 2014 roku, poz. 1198; § 1 i § 6, ust 1, 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora, Dz. U. z 2014 roku, poz. 1383).

Dotyczy:

Na podstawie Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. G i K. Bacewiczów w Łodzi nr 37/III/2014/2015 zostało mi powierzone sporządzenie

Dostarczona dokumentacja jest kompletna. Załączono płytę CD stanowiącą zapis fonograficzny koncertów z udziałem mgr. Dariusza Sprawki, będących podstawą wszczęcia przewodu doktorskiego. Znajdują się na niej nagrania utworów Thomasa Morleya, Jacquesa Casterede, Erica Ewazena, Gordona Jacoba, Stevena Verhelsta oraz Wolfganga Amadeusza Mozarta wraz ze stosowną dokumentacją koncertów, na których były one wykonane.

W dalszym ciągu w części I zostały dołączone wszystkie niezbędne dokumenty wymagane do wszczęcia przewodu doktorskiego, a w częściach II i III wykazy działalności artystycznej i pedagogicznej wraz ze stosowną dokumentacją potwierdzającą dane zawarte w części opisowej.

Mgr Dariusz Sprawka przedstawił pracę doktorską zatytułowaną:

Rola puzonu basowego w muzyce kameralnej na podstawie wybranych dzieł: Daniel Speer – Sonata in d, Heinrich Schutz – Fili mi Absalon, Ludwig van Beethoven – Equales WoO 30, Anton Bruckner – Aequale, Henri Tomasi – Etre ou ne pas etre, Kazimierz Serocki – Suita na 4 puzony, Derek Bourgeois – Trombone Quartet Op. 117.

Na pracę składają się: rozprawa pisemna oraz nagranie płytowe utworów stanowiących podstawę dysertacji.

PODSTAWOWE DANE O KANDYDACIE

Dariusz Sprawka urodził się 13 lutego 1973 roku w Tychach. W latach 1989 – 1993 kształcił się pod kierunkiem prof. Zdzisława Stolarczyka w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. im. Stanisława Moniuszki w Bielsku-Białej. Lata 1993 – 1998 to czas studiów w klasie puzonu prof. Jana Górnego w Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Jednocześnie doskonalił swój warsztat instrumentalny uczestnicząc w kursach i warsztatach u tak uznanych autorytetów w dziedzinie gry na puzonie, jak: Verne Kagarice, Ardash Madnerosian i John Marcellus. W latach 1996 – 1998 studiował równolegle w klasie prof. Jonnasa Bylunda w Hochschule w Hanowerze.

W tym czasie współpracował z wieloma zespołami orkiestrowymi, wśród których znalazły się między innymi: NOSPR w Katowicach, Filharmonia Opolska, Teatr Rozrywki w Chorzowie, Śląska Orkiestra Kameralna, Filharmonia Śląska oraz Bielska Orkiestra Kameralna.

Od 1999 roku piastuje posadę puzonisty basowego orkiestry Teatru Wielkiego w Łodzi. Równocześnie współpracuje z wieloma innymi formacjami muzycznymi reprezentującymi rozmaite nurty muzyczne, począwszy od jazzu aż po muzykę popularną, gdzie występuje z uznawanymi gwiazdami polskiej i światowej sceny muzycznej. Od wielu lat uświetnia swym kunsztem wykonawczym kolejne edycje największego w Polsce Festiwalu Puzonowego – Żywieckie Suwakowanie, gdzie miałem okazję muzykować z nim w różnorodnych formacjach kameralnych.

OPINIA O PRACY DOKTORSKIEJ

Przedstawiona praca doktorska zatytułowana „**Rola puzonu basowego w muzyce kameralnej na podstawie wybranych dzieł: Daniel Speer – Sonata in d, Heinrich Schutz – Fili mi Absalon, Ludwig van Beethoven – Equales WoO 30, Anton Bruckner – Aequale, Henri Tomasi – Etre ou ne pas etre, Kazimierz Serocki – Suita na 4 puzony, Derek Bourgeois – Trombone Quartet Op. 117**” składa się z dwu komplementarnych elementów. Pierwszym z nich jest nagranie dzieł będących przedmiotem analizy przeprowadzonej w części drugiej - pisemnej.

Autor dokonał rejestracji utworów wymienionych w tytule pracy. Towarzyszyli mu w tym dziele wybitni wirtuozi młodszego pokolenia puzonistów polskich, piastujący czołowe stanowiska w najlepszych krajowych zespołach orkiestrowych. Przyjęcie przez nich zaproszenia do współpracy już samo w sobie świadczy o niesamowitej estymie artystycznej mgr. Dariusza Sprawki, sprawiającej każdemu z artystów pracujących z nim wiele radości i zadowolenia, zarówno w sferze czysto towarzyskiej, jak i doznań artystycznych.

Autor zachowuje na płycie CD chronologię umiejscowienia konkretnych pozycji podporządkowaną ich miejscu w pracy pisemnej (jedynie utwór H. Tomasiego został umiejscowiony w dysertacji jako ostatni). Tak samo konsekwentnie w kolejnych nagraniach realizuje on partie puzonu basowego w ścisłym powiązaniu z wynikami swej pracy badawczej przedstawionymi w dysertacji. Nie sposób więc nie odnieść się tak samo do kwestii recenzowania obu części jego pracy doktorskiej.

Dysertacja rozpoczyna się syntetycznym ukazaniem genezy powstania instrumentu i jego ewolucji na przestrzeni wieków. Autor przytacza tutaj wyniki najnowszych badań

dotyczących omawianego zagadnienia. Dociera do wielu nieznanym wcześniej polskim pasjonatom puzonu wiadomości dotyczących opisywanych tematów. Jednocześnie wzbogaca on wiedzę na temat puzonu o nowinki, często kłójące się z dotychczasowym stanem wiedzy kształtowanej głównie na podstawie starszych badań Ernesta Sachsa i Józefa Pawłowskiego, zawartych w ich opracowaniach, będących do tej pory niemalże jedynymi tekstami źródłowymi dotyczącymi historii puzonu. Nowe spojrzenie autora, choćby na kwestię wyodrębnienia antycznej formy puzonu z szerokiej rodziny instrumentów dętych obecnie zwanych blaszanymi (pierwsze instrumenty budowane były z różnych materiałów, wyróżnikiem jest kwestia inicjacji dźwięku przez drgające usta grającego). Tak rzetelne zgłębienie tematu ukazane choćby szczerkowo na powyższym przykładzie, wymagało od piszącego sporego zaangażowania w proces badawczy. W przebiegu tekstu odnaleźć można wiele innych cennych informacji, które nie znalazły się wcześniej w żadnym innym opracowaniu. Na uwagę zasługuje tutaj także doskonała narracja tekstu, dzięki której autor przeprowadza nas przez meandry historii instrumentu, wtrącając w wątkach pobocznych wiele ciekawostek wzbogacających wiedzę nie tylko o informacje dotyczące ściśle samego meritum sprawy, ale także o ogólne tło historyczne i jego wpływ na podstawowe zagadnienia. Krok po kroku autor doprowadza nas do momentu, w którym możemy kontynuować wędrówkę przez wieki opierając się już na zachowanych materiałach nutowych. Przejście to jest płynne, można powiedzieć, że niezauważalne. Świadczy to o doskonałym przygotowaniu piszącego do przedstawienia tematu głównego.

Opis pierwszego z prezentowanych na nagraniu utworów poprzedzony jest przedstawieniem sylwetki jego twórcy - Daniela Speera - jako wybitnego znawcy przedmiotu, świadomie operującego aparatem wykonawczym złożonym z instrumentów dętych blaszanych, a w szczególności z puzonów, co nie jest tak znowu popularne, biorąc pod uwagę innych twórców, o których będzie mowa w dalszej części. Odrębnie doktorant opisuje partię puzonu basowego, trafnie i w zgodzie z przeprowadzonym badaniem ją interpretując. Słychać to wyraźnie w dołączonej realizacji fonograficznej, gdzie doktorant zgodnie z wymogami formalnymi realizuje partię jako stricte podstawę basową, bez często spotykanego jej przerysowywania. Udaje mu się uniknąć często spotykanego manieryzmu, co powoduje, że prezentowane nagranie jawi się jako dojrzała koncepcja artystyczna.

Kolejnym utworem utrwalonym na płycie jest dzieło Heinricha Schutza – Fili mi, Absalom. Autor opisuje genezę utworu, który pod względem tekstu muzycznego i treści pozamuzycznych obrazowanych za jego pomocą jest w pewnym sensie kamieniem milowym w sposobie traktowania partii puzonu basowego. Nie stanowi on już jedynie podstawy basowej, a wybija się niejako na samodzielność. Autor dokładnie realizuje założenia formalne swojego głosu, obrazując znaczący postęp, jaki osiągnęli puzoniści będący adresatami kompozycji Schutza. Mgr Dariusz Sprawka ukazuje się nam jako muzyk potrafiący znakomicie wyróżnić fragmenty tego wymagające, a jednocześnie dostosować swoje brzmienie do brzmienia zespołowego w miejscach granych chorałowo a wręcz niejako schować swą partię tak, aby stworzyć tło dla pozostałych głosów.

Kolejnym nagraniem na płycie jest realizacja Equale a 4 tromboni Wow 30 Ludwiga van Beethovena. Autor w części opisowej dokładnie przedstawia tło historyczne powstania tych jakże ważnych dla literatury puzonowej kompozycji. Zarysowany jest proces twórczy, dzięki któremu Beethoven stworzył dzieło, wykonywane później na jego pogrzebie. Sam mistrz niejako poznawał możliwości, jakie dawało stosowanie instrumentów tak wydawałoby się niepopularnych w jego twórczości. Te krótkie miniatury są swego rodzaju hołdem dla tradycji wykorzystywania puzonów jako instrumentów niemal wyłącznie przeznaczonych dla sacrum. Taki jest też ich wydźwięk, co doskonale zostało uchwycone w zarejestrowanym materiale fonograficznym. Zrównoważone brzmienie, chorałowa w charakterze harmonia i niezwykle dostojeństwo znakomicie oddają ducha kompozycji Ludwiga van Beethovena. Nieskomplikowane technicznie przebiegi poszczególnych głosów w doskonały sposób wpisują się w ideę znanego powiedzenia, że najtrudniejsze są rzeczy proste. Wykonawcy pod wodzą artystyczną Dariusza Sprawki wykonali swoje zadania w mistrzowski sposób.

Kontynuatorem tradycji kultywowanych przez Ludwiga van Beethovena był Anton Bruckner. Jednakże znając charakter jego twórczości łatwiej można sobie przyswoić fakt, że tworzył on chorały puzonowe, w swoim wydźwięku jakże bliskie organowym brzmieniom ulubionym przez tego kompozytora. Tak jak poprzednie, doktorant opisuje genezę powstania Aequali Brucknera. Pochyliła się także nad ich wyjątkowością, wszak są one jedynie trzygłosowe. Redukcja ilości głosów w znaczący sposób wpływa na charakter partii puzonu basowego, który staje niejako w opozycji do dwu pozostałych. Autor szczegółowo analizuje

aspekty wykonawcze, będące konsekwencją tego faktu. Jednocześnie świadomie wykorzystuje swoją wiedzę teoretyczną w trakcie nagrania utworów, tak kierując narracją przebiegu muzycznego, aby maksymalnie skutecznie przekuć wypracowaną teoretycznie wizję artystyczną w doskonałe wykonanie.

Następne z prezentowanych dzieł powstało niemal sto lat później. Można przypuszczać, że tak spory przeskok czasowy był spowodowany głównie tym, że w zdecydowanej większości kompozycje tworzone w międzyczasie były niejako wtórne w stosunku do wcześniejszych i nie są zbyt interesujące z punktu widzenia pracy badawczej przeprowadzonej na potrzeby pracy doktorskiej. Suita na 4 puzony – Kazimierza Serockiego jest z całą pewnością jednym z najcenniejszych klejnotów literatury światowej na ten skład instrumentalny. Autor w swej dysertacji konsekwentnie przedstawia nam genezę jej powstania. Zwraca szczególną uwagę na rolę inspiratora powstania kompozycji – prof. Juliusza Pietrachowicza – w procesie twórczym. Inspirująca rola artysty-wykonawcy nie jest niczym niezwykłym. Wszakże sam Beethoven przed napisaniem *Equale* wysłuchał prezentacji podobnych kompozycji przez muzyków, dla których je tworzył. Suita Serockiego jest pozycją obowiązkową dla każdego kameralisty specjalizującego się w puzonowej grze zespołowej. Autor dysertacji przeprowadza nas przez meandry kolejnych części utworu, trafnie odnajdując charakter i prezentując problematykę techniczną pojawiającą się w przebiegu *Suity*. Opisane zagadnienia są potem konsekwentnie realizowane w trakcie rejestracji materiału na płytę. Partia puzonu basowego zyskuje tutaj znaczną niezależność a jednocześnie od wykonawcy wymagana jest niesamowita umiejętność ansamblowego muzykowania. Doktorant wywiązuje się ze swojego zadania doskonale, a jednocześnie wpływa inspirująco na pozostałych muzyków zespołu.

Kolejny z zarejestrowanych na płycie to utwór powstały w 1989 roku. Reprezentuje więc najnowsze trendy wykonawcze, wykorzystywane w kwartecie puzonowym. Nowatorskie jest także traktowanie partii puzonu basowego. Kompozytor, na co wskazuje doktorant w opisach, autonomicznie i wirtuozowsko wykorzystuje możliwości techniczne współczesnego puzonisty basowego. Autor dysertacji szczegółowo omawia zagadnienia dotyczące technicznych aspektów wykonania partii basowej, ze szczególnym uwzględnieniem jej warstwy melodycznej i formotwórczej. Linia basowa niejednokrotnie pozostaje w opozycji do innych głosów głównie w warstwie rytmicznej. W nagraniu

na uwagę zasługuje wysoka dbałość o dochowanie wierności zapisowi nutowemu. Części I i II brzmią bardzo dojrzałe, wskazując na niezwykle rzetelne przygotowanie podbudowane teoretycznie. Część III z kolei utrzymana jest w dość bezpiecznym, umiarkowanym tempie. Trudno domyślić się, dlaczego wykonawcy zdecydowali się na taką, nieco zachowawczą koncepcję artystyczną. Być może spowodowane to było chęcią bardzo dokładnej realizacji tekstu muzycznego, jednak moim zdaniem kłóci się to nieco z tradycyjnym jej traktowaniem przez inne zespoły, które wykorzystują w większym stopniu jej wirtuozowski charakter.

Ostatnim z prezentowanych w dysertacji utworem (kolejność ta nie jest zachowana w opisie płyty) jest dzieło o oryginalnym tytule *Etre ou ne pas etre pour trombone quatuor* autorstwa Henry'ego Tomasi. Hamletem wypowiadającym za pomocą dźwięków tytułowe „Być albo nie być” jest puzonista basowy. Doktorant ściśle wiąże przebieg muzyczny ze słynnym tekstem monologu. Jemu także podporządkowuje narrację melodyczną. Prezentowana kompozycja ma charakter ściśle kadencyjny, co pozwala wykonawcy partii solowej na ukazanie pełni możliwości technicznych. Czyni go solistą w pełni kontrolującym przebieg muzyczny. „Być albo nie być” Tomasiego z całą pewnością stanowi doskonałą ilustrację i ukoronowanie całego dzieła, którego wykonania podjął się doktorant w ramach swej pracy.

Zarejestrowany materiał dźwiękowy ukazuje nam Doktoranta jako wybitnego artystę, dysponującego pełnym, brzmiącym dźwiękiem, nieskazitelną intonacją oraz doskonałą techniką gry. Uzupełnieniem wszystkich wcześniej wymienionych cech Doktoranta jest umiejętność kreowania ciekawej frazy muzycznej oraz wybitna wyobraźnia muzyczna. Doktorant mgr Dariusz Sprawka jawi nam się jako wszechstronny muzyk, o czym niejednokrotnie miałem okazję się przekonać współpracując z nim na estradach koncertowych.

Przedstawiona praca pisemna w kompetentny i wyczerpujący sposób omawia zagadnienia związane z teoretycznym przygotowaniem do wykonywania dzieła muzycznego. Redakcja pracy doktorskiej mgr. Dariusza Sprawki została przeprowadzona we wzorcowy sposób. Czytelny spis treści, trafnie dobrane przykłady muzyczne, bogata bibliografia (prawie 70 pozycji) oraz właściwe przypisy rozwijające treść pracy i jednocześnie wskazujące na dodatkowe źródła zawierające informacje, stanowią o wysokiej wartości pracy.

KONKLUZJA

Reasumując stwierdzam, że przedstawiona przez mgr. Dariusza Sprawkę praca doktorska jest cennym opracowaniem zagadnień związanych z jej tytułem. Doktorant wykazał się wybitną wirtuozerią gry na puzonie w części nagranelowej. Wyjątkowa wrażliwość muzyczna pozwoliła mu na twórcze wykorzystanie swych uzdolnień i umiejętności. Część opisowa jest z kolei cennym źródłem informacji, które z całą pewnością ubogacą polską szkołę gry na puzonie i staną się pomocne w procesach edukacyjnych.

Niniejszym stwierdzam, że doktorant wykazał się głęboką wiedzą teoretyczną oraz ponadprzeciętnymi zdolnościami wykonawczymi i twórczymi. Tym samym spełnił on wymogi określone odpowiednimi rozporządzeniami ustawowymi i prawnymi.

Pracę doktorską pana mgr. Dariusza Sprawki przyjmuję.

dr hab. prof. AM Michał Mazurkiewicz